

Co-funded by the Rights,
Equality & Citizenship
Programme of the
European Union

This publication has been produced with the financial support of the Equality & Citizenship Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the author and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission. Agreement Number: JUST/2014/RDIS/AG/DISC/8096

България

 SERCo

Project information

Project acronym: SERCo
 Project title: Social Entrepreneurship for Roma Communities
 Agreement number: JUST/2014/RDIS/AG/DISC/8096
 Project website: www.serco-project.eu
 Authoring partner:
 Report version: **1.0**
 Date of preparation:

Document history:

Date	Version	Author(s)	Description
	1.0		

©SERCo – Social Entrepreneurship for Roma Communities 2016
 With the support of the Equality & Citizenship Programme of the European Union.

Съдържание

Въведение	4
Цели на доклада	4
Методология	5
Рамка на социална икономика	5
България: Национален контекст и ромското включване	7
Основни национални документи в областта	8
Основни действащи лица, насърчаващи социалната икономика	9
Дружества, работещи за социално предприемачество на ромските общности	11
Възможности и предизвикателства пред развитието на ромските общности чрез социална икономика	12
Проблеми и решения за изпълнението на проекти по социална икономика в ромска общност	13
Изводи и заключения	17
Библиография	20

Въведение

Социалната икономика е начин за предизвикване на обществата. Като цяло, това е отговор на отчуждаването и незадоволяване на нуждите от традиционния частния сектор или обществения сектор в условията на социално-икономическа криза (Frank Moulaert и Оана Ailenei, 2005). Просто, високите темпове на безработица в последните десетилетия и загубата на защита на системата за социални грижи, обяснява ясно нарастващия интерес към социалната икономика и важноста да се търсят решения за създаването на нови работни места, за създаване на частни кооперативи, и бъдещи предприемачески отговори (Мелор и др. 1988).

В рамките на тази перспектива, SERCO подходът има желанието да докаже, че е важно да се разработят социално икономически инициативи, за да се насърчи икономическото насърчаване на ромските общности. Всъщност, историята на ромите е очертана от адаптация към различни страни и нагласа за оцеляване в различни общества. Поради тази причина, предприемачеството изглежда обща черта на ромската култура.

Въпреки това, обикновено предприемаческите политики и социално икономически инициативи не са насочени в частност към ромските общности. Групи с ниски доходи обикновено се сблъскват с трудности при създаването на нови предприемачески инициативи и, за съжаление, с предприемачески проекти лесно родени в класове с висок доход или заможни среди (Kantis, 2008). Според доклада за социално предприемачество (GEM, 2011), повечето от тези, които стартират предприятия за социално предприемачество имат средно или по-високо образование, така че хората с по-високи нива на образование са по-склонни да участват в социална предприемаческа дейност. В този момент и като се има предвид, че хората на възраст 25-34 години и 34-44 имат най-висока склонност да бъдат въввлечени в дейности за социално предприемачество (GEM, 2011), политиките за предприемачесвото и насърчаване на социалната икономика трябва да се фокусират върху тези млади хора с по-малко социални възможности и, още повече, върху тези, които традиционно имат икономика, основана на инициативи за самостоятелна заетост. Поради това, основна стратегия трябва да бъде изследването на начините как предприемачеството и социалната икономика може да насърчи включването на ромската общност.

Цели на доклада

Целта на този доклад е да хвърли бърз поглед върху смисъла на явлениято социална икономика, предимства, които социалната икономика може да предложи на ромското

общество и, не на последно място, да предостави налични ресурси за социално предприемачество в страната на всеки партньор.

Обикновено, основната част от доклада представя в частност националната ситуация. Идеята е да се опишат публичните политики и обществени действия, които пряко въздействат върху социалната икономика във всяка страна; съответните заинтересовани страни в сектора на социалната икономика; което може да помогне на партньорите да разберат, за стратегиите и съюзниците на предприемаческите процеси; социалните субекти, които работят за насърчаване на ромите, ръководени предприемачески инициативи; и как заинтересованите страни възприемат влиянието на социалната икономика върху ромски общности.

Методология

За да се постигне пълен доклад, консорциумът реши да включи не само данни от други изследвания и институции, но и становища от политици, ромски лидери, ромски организации и участници в социалната икономика на национален контекст. Членовете на консорциума всъщност направиха няколко интервюта за анализ на ситуацията, за да отразят потенциалното въздействие на социалната икономика в рамките на ромските общности.

Нещо повече, партньорите по SERCO се съгласиха да работят по една и съща методика за изготвянето на подобни доклади. За да се постигне това намерение, консорциумът разработи въпросници и указания за интервю за предоставяне на националните доклади с една и съща структура и форма. Процесът бе координиран от Амалипе (България), Fundació Pere Closa (Испания) и TMAF (България).

Като цяло, резултатът е шест национални доклади (Гърция, България, Испания, Белгия, Италия и Румъния), които имат една и съща обща част, но се различават по националната такава. Всеки доклад е достъпен на английски и на националния си език.

В подкрепа на това, националните доклади са първа стъпка към изработването на насоки за ромското социално предприемачество във втори етап на проекта. Тези насоки ще бъдат прехвърлени на ромски медиатори, с идеята да се създадат ромски предприятия с групи от 4/5 роми.

Рамка на социална икономика

Според доклада Социалната икономика и ромските общности, предизвикателства и възможности, съфинансиран от Европейския социален фонд (2012 г.)," на европейско равнище не съществува консенсус относно дефиниция на термина "социална икономика".

По принцип, концепцията за социална икономика е имала много значения. Така например, според Евро-центрираната перспектива, която се основава на

Франкофонския подход (XIX век), обикновено разбира социалната икономика като проучване на всички направени усилия, за да се подобри състоянието на хората (Moulaert and Ailenei 2005: 2040) ,

Както Moulaert и Ailenei (2005) посочва в статията си "Социална икономика, трети сектор и солидарни решения: концептуална синтез от историята на настоящето", социалната икономика представлява хибридна типология, отнасяща се за широк кръг форми на инициативи и организация, която показва, че икономика не се ограничава до пазара, но включва принципи на преразпределение и реципрочност.

Нещо повече, социалната икономика може да бъде преразпределена към третия сектор, който е различен от частния сектор и държавата; солидарната икономика, която се основава на доброволна и реципрочна база, която да насърчава съвместни инициативи; и най-накрая, социалната икономика не като цяло, а в по-тесен аспект, разбира се като икономика на кооперациите.

Социалната икономика е добър инструмент за насърчаване на общото благо и принципно повишаване собствената стойност на хората, които са замесени в подобни инициативи. Най-общо казано, идиосинкратичност на социалната икономика е далеч от материализма, но близо до сътрудничество и солидарност. Всъщност, опитът показва, че намерението на социалните предприемачи е най-вече мотивирано от нагласа за насърчаване на по-демократични общества, в които ролята на жените е основна за задвижване на социалния мотор, а социалното равенство и устойчивото развитие са принципни цели (Левескуе, 2001 г.).

Наистина има много социални инициативи за: производство, пускане на пазара, потреблението и финансиране, кои доходи се реинвестират в общността чрез демократична логика като насърчаването на равенството и човешкото уважение. По същия начин, работните кооперативи и колективни услуги са базирани на нови организационни форми, които са фокусирани върху принципи на преразпределение и реципрочност, за да се създаде колективно благосъстояние и пресъздаде социални връзки между хората, в рамките на общността (Lipietz, 2003).

Поради тази причина е важно да се помисли за социалната икономика и социалното предприемачество като начин на мотивация на ромски младежи, които могат да допринесат за създаване на нови икономически ползи за общностите и кварталите, в които живеят. Всичко на всичко, импулсът на социалната икономика в ромските общности може да постави включването на ромите на преден план, като предлага нови възможности на пазара на труда, развитие на нови умения и капацитет за обучение на тези, които са по-уязвими, като съдейства за подобряване на общността в областта на здравеопазването, образованието, жилищно осигуряване, и накрая, но не на последно място, насърчаване на изграждането на капацитет и ангажирано гражданство.

България: Национален контекст и ромското включване

Един от най-големите критици към процесите на интеграция на ромите в България посочва, че с изключение на реструктурираните и систематизирани политики в последно време (главно поради натиск от страна на международни организации и Европейската комисия) финансирането на тези усилия идва главно чрез инструментите на европейските структурни и инвестиционни фондове (основно, Европейския социален фонд) и ЕИП и Норвежката програма. Нищожно финансиране се осигурява от държавния бюджет и в повечето случаи това е съфинансиране на големи субсидии, предоставяни от посочените по-горе финансови механизми. Това оказва влияние върху мерките, подкрепяни в действията на политиката. Поради високия приоритет, даден на заетостта, особено от страна на Европейската комисия и регламентите на Европейския социален фонд, социалното предприемачество е една от темите с приоритет в областта на заетост на маргинализирани и изолирани групи. ("Насърчаване на социалното предприемачество и професионалната интеграция в социалните предприятия и социалната и солидарна икономика, за да се улесни достъпа до заетост"). В резултат на това то попада в обхвата на политиките за интеграция на ромите и е насърчавано през последните години.

Публични политики и действия с влияние върху социалната икономика

Следвайки изпълнението на Европейската стратегия 2020 всяка държава-членка трябва да идентифицира ключовите области за развитие за постигане на общите цели на стратегията. Според Националната програма за реформа в България 2020¹ (актуализирана през 2015 г.) част от това е модернизирани на пазара на труда и въвеждане на активни мерки за заетост на хората, принадлежащи към уязвими групи. Независимо от това, социалната икономика изглежда се оставя настрана от основната цел на интерес.

Първият официален документ, третиращ специално социалното предприемачество в България е приет през 2011: Национална концепция за социална икономика. Въпреки че изрично посочва този сектор като приоритет, нито Националната концепция, нито плана за нейното изпълнение има ясна визия как трябва да се развива. В допълнение, в рамките на законодателството на България все още не е дефинирано понятието "социално предприятие". От 2012 г. Националният статистически институт в България започва да събира данни за социалните предприятия. През 2013 г. се разработиха критерии за само идентификация на социално предприятие².

1

file:///D:/UserData/Pavleta/Documents/D/Letti_archive/BCNL%20projects/projects%202015/BCAF/documents/BG/NPR_2015.pdf

² UNICEF, Sofia. Social Entrepreneurship as an opportunity for discouraged young people. 2016; p.14; Bulgarian Center for Non-profit Low asnd Charity Support Foundation in Bulgaria. Roadmap "Promoting and developing social entrepreneurship in Bulgaria" 2015 – 2020.

По данни на НСИ за 2012 г., 4872 социални предприятия са били определени като социални. През 2013 г. броят на предприятията е намалена до 3612³. Нито едно от тях не е насочено специфично към ромите като целева група, докато повечето от усилията се фокусират или върху хора с увреждания или младежи, които не са обхванати от образователната система и са безработни. Основните области на подкрепа на социалните предприятия в България са:

1. Осигуряване на работни места в рамките на социалното предприятие или консултации за намиране на работни места за хора от уязвимите групи (например хора с увреждания, жени, жертви на насилие и т.н.);
2. Осигуряване на социални услуги;
3. Осигуряване на обучение и образователни услуги;⁴

Основни национални документи в областта:

- Европа 2020: Национална програма за реформи (актуализиран 2015 г.)⁵
- Национална концепция за социална икономика, 2011⁶
- План за действие за изпълнение на стратегията за социална икономика 2014 - 2015⁷ определен от работна група в Министерството на труда и социалната политика
- Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване
- Оперативна програма Развитие на човешките ресурси 2014 – 2020

Що се отнася до финансирането, две оперативни програми предвиждат финансова подкрепа за социално предприемачество за периода 2014 - 2020: Оперативна програма Развитие на човешките ресурси и Оперативна програма Конкурентоспособност. До септември 2013 сто шестдесет четири социални предприятия са били създадени или съществуващи, подкрепени от ОП РЧР през първия програмен период, осигуряващи нови работни места за 3681 души⁸. Въпреки това,

³ National concept for social economy; Investment priority 4 from the Human Resources Development OP

⁴ UNICEF, Sofia. Social Entrepreneurship as an opportunity for discouraged young people. 2016; pp.19-22

⁵ <http://www.minfin.bg/bg/page/867>

⁶

<http://seconomy.mlsp.government.bg/page.php?search=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%86%D0%B5%D0%BF%D1%86%D0%B8%D1%8F>

⁷ http://seconomy.mlsp.government.bg/upload/docs/2014-02//RESENIE_NA_MS_N_43.pdf

⁸ Human Resources Development OP 2014 - 2020

голямата въпросителна е до каква степен тази финансова помощ ще премине от пилотиране и краткосрочна финансова подкрепа за насърчаване на устойчиви резултати⁹.

По отношение на ромската интеграция социалната икономика не обръща специално внимание на въпроса досега. Повишаване на предприемаческата култура сред ромите е споменато в плана за действие за изпълнение на Националната стратегия за интеграция на ромите (НСИР) в рамките на областта на заетостта и поради това, в цялата страна бяха взети недостатъчни мерки. Въпреки това, те са ограничени предимно до теоретични обучения, предоставяни от местните бюра по труда, без да бъдат по-стратегически насочени. Поради това, в доклада за изпълнението на НСИР, публикуван от Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси (НССЕИВ) за 2015 г.¹⁰ посочва, че по време на периода на Десетилетието на ромското включване (2005-2015) само 1565 души са били мотивирани и включени в обучения за стартиране и управление на собствен бизнес. Това е далеч под планирания показател (11 500 души). Само 6 лица са били включени в тези мерки през 2015 г. Обичайното извинение в тази ситуация е, че "Неизпълнението на дейността се дължи на липсата на мотивация и активно отношение от страна на безработните лица за включването им в обучения по предприемачество, липсата на начален финансов ресурс, липса на умения за разработване на проекти"¹¹. Нито един от докладите не констатира неизпълнение от страна на НССЕИВ или друга правителствена структура.

Основни действащи лица, насърчаващи социалната икономика

Както бе споменато по-горе от името на правителствени институции **Министерството на труда и социалната политика** е основен актьор, отговорен за насърчаване на социалната икономика, което до голяма степен се дължи на натиск от страна на Европейския съюз и Европейския социален фонд чрез Оперативна програма Развитие на човешките ресурси .

Националният съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси е другият основен акционер отговорен за политиките за интеграция на ромите. Тъй като насърчаването на социалната икономика е една от мерките, включени в областта на заетостта в Националната стратегия за интеграция на ромите в България това също изглежда да е един от аспектите на мониторинг в политиката за интеграция на ромите. Въпреки това, както се посочва по-горе, представените от регионалните съвети по етническите и интеграционните въпроси доклади информират за мотивационно

⁹ Bulgarian Center for Non-profit Low asnd Charity Support Foundation in Bulgaria. Roadmap "Promoting and developing social entrepreneurship in Bulgaria" 2015 – 2020

¹⁰ <http://nccedi.government.bg/page.php?category=73&id=2532>

¹¹ Administrative Monitoring Report for 2015 for the Implementation of the National Roma Integration Strategy in Bulgaria 2012 – 2020, available at <http://nccedi.government.bg/page.php?category=73&id=2532>, p.39

обучение в бюрата по труда, или докладват за липсата на такава, поради липса на пари.

Български център за нестопанско право. Български център за нестопанско право (БЦНП) е основан през юли 2001 г. Мисията на БЦНП е да предоставя подкрепа за изготвянето и прилагането на законодателството и политиките, целящи насърчаване на гражданското общество, гражданското участие и доброто управление в България. Основните му цели са: подкрепа за развитието и създаването на благоприятна правна и политическа среда, благоприятна за независимо гражданско общество, включително и български неправителствени организации; улесняване на по-добро сътрудничество между държавата и неправителствените организации и действителното и активно гражданско участие в процесите на вземане на решения. За повече от 10 години акцент в работата на центъра е била насърчаване на социалната икономика и особено на законодателни промени за насърчаване на социалното предприемачество като средство за облекчаване на положението на уязвимите общности като роми. Един от проектите, управлявани от БЦНП е "Форум за укрепване на социалното предприемачество в България", който е 10-месечен проект на Фондация за помощ на благотворителността в България в партньорство с Български център за нестопанско право. Целта на проекта е да се засили наскоро създадения предприемачески форум, за да се превърне в гласа на сектора и да повлияе на необходимите политики и програми. Партньорите ще привлекат за членове на Форума най-иновативните и устойчиви социални предприятия, подкрепящи организации, фирми и граждани. Най-важните резултати от проекта са възможност да се изработи растежа на (пътна карта на социалните предприятия) сектора, за измерване на развитието (индекс на социалното предприемачество) и за насърчаване на коалиции за застъпнически кампании.

Освен това, БЦНП е идентифицирала няколко типа заинтересовани страни по отношение на социалното предприемачество, както и няколко добри практики.

Сдружение "Нов път" Хайредин е ромската организация, която развива социално предприятие "Пчела" в рамките на допустимите от закона допълнителни икономически дейности. Мисията на компанията е да създава възможности и условия за роми, трайно безработни и хора с увреждания, за да придобият трудови навици и умения в пчеларството като по този начин им помага да реализират своя собствен начин да се интегрират и социализация в обществото. Приходите от продажба на мед и пчелни продукти се реинвестират в социалните дейности на сдружението. В рамките на дейностите, предоставени от тях са предлагане на обучения по пчеларство на целевата група и осигуряване на подкрепа за започване на собствен бизнес след това.

Дружества, работещи за социално предприемачество на ромските общности

Според Националната концепция за социална икономика, подкрепата за сектора на социалната икономика в България се осигурява от различни публични финансови източници, като например:

- схеми за безвъзмездна помощ за създаване и развитие на социални предприятия и социални платформи;
- Данъчно облекчение под формата на удължаване на съществуващите разпоредби за корпоративни предприятия до социални предприятия, както и въвеждане на нови разпоредби, особено за социалните предприятия;
- държавни субсидии за допустими въз основа на така наречените регламенти за групово освобождаване за държавна помощ;
- Достъп до кредит и социални фондове;
- Определяне на допълнителни специфични критерии в полза на предприятията на социалната икономика, когато те участват в процедури за възлагане на обществени поръчки, както и
- Насърчаване на дарения в полза на социалната икономика чрез данъчни облекчения за дарители.

В допълнение, финансираните от ЕС оперативни програми Развитие на човешките ресурси и Конкурентоспособност за периода 2014-2020 г. също допринасят за развитието на социалните предприятия в България. В рамките на Приоритет 5 за социално включване и насърчаване на социалната икономика на ОП Развитие на човешките ресурси, финансова подкрепа е предоставена към неправителствени организации, специализирани предприятия и кооперации на хора с увреждания, социални и здравни услуги, доставчици, общини и др. Като цяло, обхватът на тази ОП е по-широк в сравнение с ОП Конкурентоспособност.

По ОП Конкурентоспособност бенефициенти, представляващи кооперации на хора с увреждания бяха подкрепени в рамките на схема за технологична модернизация на обща стойност 5 милиона лева в периода 2007-2013. През новия програмен период (2014-2020) подобна схема е планирана в рамките на ОП Иновации и конкурентоспособност, която ще обхваща не само кооперации на хора с увреждания, но и други кандидати, при условие че те отговарят на условието, че са регистрирани като търговски дружества.

Възможности за финансиране на социалните предприятия в България съществуват и по програма Хоризонт, програма COSME на ГД Предприятия и промишленост, и новата програма Заетост и Социални иновации на ГД Заетост, социални въпроси и

приобщаване. Като цяло, обществената подкрепа за социалните предприятия в България е ограничена, като подкрепата идва основно от ЕС.

Възможности и предизвикателства пред развитието на ромските общности чрез социална икономика

В момента ромите са най-уязвимите групи в областта на заетостта. Това положение се влошава допълнително от кризата в основните сектори на икономиката. Примерите за ромското социално изключване са многобройни и са признати: ниска степен на образование и квалификация, изключително нисък процент на заетост, значително неблагоприятен здравен и социален статус, катастрофални условия на живот, широко разпространена сегрегация и дискриминация, силни анти-ромски стереотипи и омраза, и т.н. . Както се посочва по-горе всички тези явления формират устойчив модел на изключване, който трудно може да бъде разбит.

Два важни фактори остават зад и поддържат моделите за изключване в селските райони, а именно, крайната бедност и липсата на демократични традиции. И двата от тях определят и запазват статуквото, като изключват в много по-голяма степен селските общества в сравнение с градските такива. Те се отнасят до населението в селските райони като цяло. Сред ромските общности в селата тези фактори имат допълнително силно отрицателно влияние, което прави невъзможно да се прекъсне порочният кръг или социално изключване, тъй като:

- Бедността и липсата на демократични традиции се допълват с липсата на социални структури в рамките на местните ромски общности. Масовите социални структури (като читалища, пенсионери клубове, и т.н.) обикновено не включват ромите. Услугите, базирани в общността могат да бъдат начин за подкрепа за създаване на социални структури, но масовите услуги са значително по-слабо развити и се срещат рядко в селските райони, като едва достигат ромските общности. Ето защо разработването на услуги в общността за насърчаване на активирането на ромите и създаване на вътрешнообщностни структури е задължително; Това вече поставя сигурна основа за изграждане на социалната икономика като средство за развитие на ромската общност.

- Социалното изключване на ромите в селата е свързано не само с високата безработица (широко разпространена и сред по-голямата част от населението в селските райони в Източна Европа), но също така и с ниско ниво на образование, професионално обучение и качество на предоставените услуги. То се нуждае от комплексен подход на намеса, който се фокусира върху всички тези области. Ето защо, социалното предприемачество, когато е създадено, за да подкрепи развитието на ромската общност и да облекчи положението на ромите в селските райони, трябва да бъде разнообразно и по-широко като перспектива.

Основните участници и ресурси, които могат да насърчават социалната икономика в рамките на ромските общности са Европейския социален фонд и Европейският земеделски фонд за развитие на селските райони чрез Оперативна програма Развитие на човешките ресурси и Програмата за развитие на селските райони, ромски и про-

ромски неправителствени организации, Министерството на труда и социалната политика; местните общини и местни инициативни групи, и така нататък.

Проблеми и решения за изпълнението на проекти по социална икономика в ромска общност

Информацията, включена в този раздел произлиза от 4-те интервюта, проведени в България през юни 2016 г. Анкетирани са: представител от Общинския съвет в град Хасково (г-н Сунай Алиев), лидер на ромската общност (г-н Зарко Чанков) и 2-ма представители на НПО (един от "Равен достъп" и г-н Емил Атанасов - председател на фондация "Солидарност").

1. Как бихте определили трите основни въпроси в сферата на социалната икономика по отношение на ромите? Моля, обяснете какви са основните причини за тези трудности, според вас.

ОС

Ромите са били винаги извън плановете на институциите и това е защото са получавали по-малко възможности да се развиват професионално. Те винаги са били наети на работни места, изискващ ниско квалифициран труд. В същото време не им бе даден шанс да разработят свои собствени традиционни професии. Сега във времето на високите стандарти на икономиката те нямат шанс да се реализират. Много малко от тях биха могли да се движат напред, но това не е случаят с повечето от ромите. Така че, ако трябва да посоча три проблема това ще бъдат: липсата на достъп до добро образование и квалификация; тяхната социална изолация и високите изисквания на икономиката, което прави ромите неконкурентноспособни.

Ромски лидер

Ромите не са част от социалната икономика, развивана от другите и в същото време не им се предоставя възможност да започнат свой бизнес. Така че е налице липса на политика за насърчаване на ромите да започнат свой собствен бизнес в нещо, което умеят. В много случаи, дори и да искат да започнат нещо ново, те не разполагат с нужния капацитет. В много случаи, за да започнете свой бизнес имате нужда от начален капитал, нещо, което ромите нямат.

НПО "Равен достъп"

Ромите нямат необходимото ниво на образование, за да навлезнат в съвременната социална икономика. Те биха могли да инициират нещо въз основа на старите си традиционни занаяти, по-скоро, за да популяризират своята култура и специфични професии, а не да развиват своя социална икономика. Понякога някои роми имат уменията да започнат нещо, но не са одобрени за банкови заеми въз основа на тяхната етническа принадлежност или социално-икономически статус. Не са включени в програмите, предоставени от държавата, и не са поканени да се присъединят към друга бизнес инициатива.

Фондация Солидарност

Безработицата сред ромите е много висока. Социалната икономика ще бъде един от начините за тези хора да излязат от кръга на бедността. Но, за да започнат свой собствен бизнес, те се нуждаят от солидна сума пари, от професионални умения и познания как да развиват бизнеса си. Тук аз говоря за хора, които започват свой собствен бизнес. Хората, които ще работят в бизнеса, но не и на управленски постове, все още се нуждаят от допълнителни знания и умения. Налице е висока степен на изолация и ромите нямат достъп до инструментите за социална икономика.

2. До каква степен тези проблеми се дължат на външни фактори на ромската общност (като например общото състояние на икономиката, пазара на труда, и т.н.)? До каква степен те зависят от вътрешни фактори (като например групови специфики, ниво на образование, традиционни занаяти, традиции в определени професии, и т.н.)?

14

ОС

Както казах мисля, че повечето проблеми за ромите, ако не всички, идват от външни фактори. Те заемат най-ниското ниво в икономиката и труда, което не им позволява да се издигнат. Ниското им образование и умения ги прави неконкурентни на пазара на труда, а икономиката се нуждае от повече и по-образовани и професионално подготвени хора. Те не са в състояние да се издържат посредством традиционните си професии, тъй като те биха могли да произвеждат ограничен брой неща на ден, а има машини и отрасли, които произвеждат хиляди броеве от същите продукти. Някои неща, като ранните бракове биха могли да попречат на момичетата да се включат в евентуално социално предприемачество, но това ще се промени в бъдеще.

Ромски лидер

Няма политика, те не са в еднаква позиция с останалите членове на обществото и не са в състояние да се борят за своето място на пазара на труда. Никой не иска да работи с роми или да ги подкрепя. Ако има такива програми за подкрепа на нов и малък бизнес,

Обикновено ромите нямат достъп до тази информация и възможности. Програмите се разпространяват сред близки приятели на хората във властта. Ромите нямат представителство на това ниво, което прави тези програми, недостъпни за обществото.

НПО "Равен достъп"

Те се разглеждат като ненадеждни партньори, поради тяхната етническа принадлежност, има определено ниво на дискриминация, тъй като те са изключени от реалния процес на социалната икономика. От друга страна ромите нямат доверие в институциите и не искат да си сътрудничат с тях в редките случаи, когато институциите са готови да им помогнат. Мисля, че основният проблем е липсата на образование и професионални умения за ромите, за да бъдат част от този процес.

Фондация "Солидарност"

Проблемите са създадени главно от институциите. Когато някой иска да започне бизнес, те по-скоро се опитват да създадат трудности, отколкото да му помогнат. Социалната икономика е разработена от хора със сериозна политическа подкрепа, ромите нямат никаква, нито на политическо, нито на административно ниво. Ромите нямат достъп до информация. Те се страхуват да опитат нещо ново, а някои общности, които са известни с техните традиционни професии все още се придържат към тях, въпреки че не могат да печелят много, но нямат друга алтернатива. Ромите нямат качествено образование. Те посещават сегрегирани училища, където не научават нищо.

3. Може ли да предложите потенциални решения на проблемите, посочени по-горе (моля посочете, ако е възможно, поне едно решение на всеки идентифициран проблем)?

ОС

Солидна информационна кампания сред ромите, за да изпрацат децата си на училище, възрастните да вземат професионално обучение и да започнат обучение за това как да стартират малък бизнес. По този начин те биха могли да създадат основа за бъдещо и устойчиво предприемачество.

Ромски лидер

Държавата трябва да направи достъпни за ромите всички програми и възможности за започване на малък бизнес. Многообразието и антидискриминационни условия следва да бъдат приети в процеса на разпределение на възможностите за стартиране на

бизнес. Програми и кампании, насочени към информиране на ромите за започване на собствен бизнес трябва да бъдат достъпни за общността.

НПО "Равен достъп"

Ромите трябва да намерят съюзници сред други групи и общности, които също искат да развият социална икономика. Те трябва да се борят заедно за техните права и възможности, за да започнат свой собствен бизнес. Ромите трябва да търсят начини да бъдат по-добре информирани за тези възможности и за възможности за продължаване на тяхното образование и професионално ниво, с цел да бъдат равностойни кандидати за започване на собствен бизнес.

Фондация "Солидарност"

Заедно с помощта на институциите, ромите трябва да се уверят, че са пълноправни участници в процеса на вземане на решения най-малко по въпроси, касаещи техните проблеми. Ромите трябва да поемат инициативата да се свържат със съответните органи и да научат за това как да започнат свой собствен бизнес или да бъдат наети на работа в бизнеса на някой друг. Те трябва да изпратят децата си в добри училища и да се опитат да преодолеят всички дискриминационни бариери за достъп до добро образование.

4. Знаете ли за някакви добри практики по отношение на изпълнението на социално икономически проекти? Моля, накратко да споделте за тях и / или предоставите допълнителна информация (налични издания, сайтове и т.н.)?

ОС

Аз не знам за добри практики, мисля, че ромите са много бедни и не могат да започнат такъв бизнес, или ако в крайна сметка започнат те ще бъдат спрени от националистическите власти. Но ако науча за подобна практика ще бъде щастлив да я предложа за обсъждане на общински съвет, за да се осигурят възможности за подкрепа и широко разпространение на такава практика. Това ще бъде в полза на ромите, но и в полза на държавата.

Ромски лидер

Има няколко опита в нашия регион на роми, които са започнали бизнес в селското стопанство и търговията, но те не биха могли да оцелеят, защото нямат нужните знания и умения да управляват този бизнес.

НПО "Равен достъп"

Има няколко случая на роми, които са преминали курсове за шивачи и дизайнери и след това са започнали собствен бизнес. В някои случаи те наемат безработни роми от общността. Други откриват малки магазини. Тези инициативи не са напълно развити, но хората могат да си изкарват прехраната.

Фондация "Солидарност"

Няма много примери. Има един ром, който работи в селското стопанство и се справя добре, което може да бъде добър пример за подражание. Други двама управляват малки магазинчета и кафенета. Да, има няколко случая, но тук и там, не са повсеместни, така че не можем да говорим за социална икономика. Много роми са напуснали страната и са мигрирали към Западна Европа. Хората, които остават тук са заети във временни работни места. Но не съществуват примери за успели роми със стари традиционни занаяти и професии. Никой няма да купува продукцията им.

Изводи и заключения

След като се вземат предвид всички релевантни фактори, заинтересовани страни, ключови играчи, националните стратегии, агенции и състоянието на работа на компетентните органи, е възможно въпроса за социалното предприемачество и социалната икономика да се издигне до нивото на национален инструмент ако се обърне по-специално внимание на поне 75% от по-долу описаните проблеми по отношение на допълнителна институционална подкрепа, организационно укрепване, и непрекъснато устойчиво усилие в посока на практическото прилагане и стратегия, основана на резултатите:

- ☑ Насърчаване развитието на местни организации "чрез проактивно взаимодействие между органите на държавно и местно ниво;
- ☑ Създаване на достатъчно брой мрежи на неправителствени организации, които са способни да служат, както като разпространители (организации междинна подкрепа - ISOs) и преки бенефициенти на социални грантове;
- ☑ Осигуряване на подкрепа за институционално развитие на ромски неправителствени организации, които се занимават с въпроса за социалното предприемачество;
- ☑ изпълнение на допълнителни решения на публичната политика, чрез които успешно ще бъде постигнато:
 - социална интеграция на ромските общности на местно ниво;
 - устойчива подкрепа на ромски НПО;

- Законодателни инициативи за улесняване статута на ромско предприемачество на национално ниво;
- Участие на големи ромски организации на равнището на националната стратегия по отношение на социалното предприемачество;
- Инструменти, които ще дадат възможност на ромските общности за успешно сътрудничество с партньори в целия ЕС;
- Осигуряване на безплатни консултации към ромските организации, неправителствени организации, общности и лидери, за да се очертаят практически стъпки и да се изготвят конкретни проекти в областта на социалното предприемачество;
- Съвързване на конкретни проекти по социално предприемачество с други програми и проекти, които ще стимулират социалната и културна интеграция на ромите (например, в областта на селското стопанство, трансграничното сътрудничество, социални грижи, опазване на културата и мулти-културното сътрудничество, образование, интеграция на жените, младежки инициативи и т.н.);
- Намиране на най-добрият начин голяма част от ромски неправителствени организации да повлияят на законодателната власт, както на местно и национално ниво;
- Насърчаване на независими ромски застъпнически кампании и медийно отразяване на успешни практики и истории за социално предприемачество и конкретни местни постижения;
- Осигуряване на постоянно участие на ромите в международните и европейски консултативни органи, които очертават съответните стратегии в социалната сфера;
- Осигуряване на мониторинг и добри практики, както за националните органи, така и за ромските организации, които са пряко ангажирани с разпределението на грант, усвояване грант, и управление на безвъзмездните средства за наблюдение и добро управление;
- Осигуряване на постоянно обучение на ромски неправителствени организации на местно и национално ниво и подпомагане на ромските общности да участват в повече международни обучения и програми за обмяна на опит.

В допълнение, от жизненоважно значение е да се осигури по-добра и бърза координация между Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси и съответните оторизирани органи по оперативни програми, за да се създаде един гъвкав национален инструмент за по-нататъшно развитие на вече постигнатото в областта на интеграцията на ромите и програмите за социално предприемачество. Също така, един от стълбовете на такъв процес може да бъде специално внимание от страна на българското правителство, в съчетание с допълнителни мерки и усилия за укрепване на функцията на Националния съвет за

сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси; Това ще осигури реални резултати при работа с местни или национални ромски НПО в практическото прилагане на програми за социална интеграция. Трябва да се подчертае, че броят на национални стратегии и програми малко надвишава броят на практическите действия в сферата, която е предмет на настоящия доклад, и това би могло да означава, че може да има някои пропуски в организационната гладкост или, по същество, в самия процес на вземане на решения и управление на капацитета по отношение на инструментите и програмите за социална интеграция, интеграция на ромите, както и насърчаване на социалното предприемачество.

Следва да се посочи, че рамката на законодателството и регулацията е добре разработена, с конкретни мерки, включени в оперативните програми, които следват Националната стратегическа референтна рамка. Има редица активни институции и неправителствени организации, които имат дълга история на успеха и проекти, изпълнявани с добри грижи и практически и измерими резултати. За в бъдеще е необходим по-бърз и по-гъвкав, облекчен институционален подход за насърчаване на общини и неправителствени организации, за да бъдат по-активни в поемайки отговорността за извършване на програми за социално предприемачество и да сътрудничат с техните общности, за да увеличат целевите си групи.

Като цяло, процесът е добре подреден по отношение на законодателни и инструментални мерки. Очевидно е обаче, че практическите рамки се нуждаят от конкретно развитие в посока на по-успешни истории, местно и национално значение и публично признати постижения.

Библиография

- Coduras, A. (2012). Responsabilidad social empresarial y emprendimiento en España. Instituto de Empresa, Business School para la Dirección General de Política de la Pyme
- Da Ros, G. S. (2007). Economía solidaria: aspectos teóricos y experiencias. Unircoop, 5(1), 9.
- Кау, А. (2006). Социален капитал, социална икономика и развитие на общността. Бюлетин за общностно развитие, 41(2), 160-173.
- Lévesque, B., Bourque, G. L., & Forgues, E. (2001). La nouvelle sociologie économique. Paris.
- Lévesque, B (2003). "Las empresas de economía social generan mayores innovaciones sociales que las empresas de otro tipo?", en Vuotto, Mirta (compiladora) Economía Social. Precisiones conceptuales y algunas experiencias históricas, Colección Lecturas sobre Economía Social, Universidad Nacional de General Sarmiento, Fundación OSDE, Buenos Aires, Argentina, Editorial Altamira.
- Lipietz, A. (2003). T travailler autrement, pour autre chose. Vert Mensuel, 3.
- Mellor, M., Hannah, J., & Stirling, J. (1988). Работни кооперативи – теория и практика. Open Univ Pr.
- Moulaert, F., & Ailenei, O. (2005). Социалната икономика, третия сектор и солидарни отношения: концептуален синтез от историята към настоящето. Градски изследвания, 42(11), 2037-2053.
- Navarro Domenichelli, R., & Torregrosa Sahuquillo, D. (2012). Animació i motivació per a l'autoocupació: l'esperit emprendedor a l'escola.
- Niels S. Bosma, Thomas Schott, Siri A. Terjesen, and Penny Kew. (2015) Международен предприемачески мониторинг: Специален доклад относно социалното предприемачество. Изследване на Международна асоциация за предприемачество, 2016. www.gemconsortium.org
- Siri Terjesen, Jan Lepoutre, Rachida Justo, Niels Bosma and the Global Entrepreneurship Research Association (GERA) (2011). Международен мониторингов доклад по социално предприемачество. Международен предприемачески мониторинг
- Terjesen, S., Lepoutre, J., Justo, R., & Bosma, N. (2012). Global entrepreneurship monitor: 2009 report on social entrepreneurship. Babson Park, MA, Santiago, Chile, London: Babson College, Universidad del Desarrollo, Global Entrepreneurship Research Association.

UNICEF (2016). Социалното предприемачество като възможност за обезсърчени младежи. 2016

БЦНП и Фондация за помощ на благотворителността в България (2016). Карта “Насърчаване и развиване на социално предприемачество в България” 2015 – 2020.

